

PSİKİYATRİ POLİKLİNİĞİNE BİR YIL İÇİNDE BAŞVURAN ÇOCUKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Dr. Ömer BÖKE *, Dr. Sıtkı KARACA**, Dr. Nazmiye KAYA**, Dr. Rahim KUCUR**

*Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, ** S.Ü.T.F. Psikiyatri ABD

ÖZET

Bu çalışmada, S.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri polikliniğine Eylül 1993- Eylül 1994 tarihleri arasında ilk kez başvuran 226 çocuk hastanın poliklinik kartları sosyodemografik ve klinik özellikleri yönünden geriye dönük olarak araştırıldı. Kısıtlı olanaklarla ve Çocuk ve Ergen psikiyatristi bulunmayan ortamda verilen hizmetin değerlendirilmesi ve erişkin psikiyatristinin, çocuk psikiyatristi bulunmayan yerlerde çocuk hastalarla karşılaştığında sınırlarının ne olacağını tartışılması amaçlandı.

Bir yıl içinde erişkin psikiyatri polikliniğine 3-16 yaşlar arasında 226 hasta başvurdu. Bunların %58'i erkek %42'si kız idi. En yüksek başvuru %31.85 ile 12-14 yaşlar arasında, %38.49 birinci çocuk getirilmiştir. Olguların %84.07'si doğrudan ailenin kararı ile polikliniğe getirilmiştir. Polikliniğine başvuru şekline göre ikinci sırada kızlar %14.43 konsültasyon isteği, erkekler %8.52 adli vaka sebebiyle gelmişlerdir. Başvuru şekline göre kızlarla erkekler arasında anlamlı fark vardır ($p<0.05$). Başvuru yakınması dağılımına göre ise, enürezis, zeka geriliği, davranış bozukluğu, kekemelik erkeklerde, somatik, depresif ve konversif yakınmalar kızlarda daha çok rastlandı. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($P<0.05$).

Sonuç olarak bir yıl içinde Çocuk Psikiyatristi olmayan bir kliniğe 226 ilk başvurunun olması bölgedeki Çocuk Psikiyatristine olan gereksinimi açıkça ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler : Çocuk, psikiyatrik bozukluklar.

SUMMARY

Evaluation of the Children Who Were Admitted to Psychiatry Department in a Year.

Sociodemographic and clinical features of 226 children, who were admitted to the outpatient clinic of psychiatry department of Selçuk University for the first time, between september 1993-and september 1994, were analyzed retrospectively. The purpose of this study is to reveal the problems of an adult psychiatrist when he come face to face with the children in a condition where female. Most of the children were between 12-14 years old and were the first child of the family. The patients admitted to the clinic mostly because of their parents regrets. The second reason of admittance was other physicians consultation request for female, and legal report for male. The difference was significant ($p<0.05$). Main complaints were enuresis, mental retardation, conduct disorder, developmental articulation disorder for males, and somatic, depressive and conversive for females. The difference was statistically significant ($p<0.05$).

As a result, 226 first admissions to a clinic indicates the need to a child psychiatrist in this district.

Key Words : Child, psychiatric disorders.

Haberleşme Adresi: Dr. Nazmiye KAYA, S.Ü.T.F. Psikiyatri ABD, KONYA

* 5. Ulusal Çocuk ve Ergen Psikiyatri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Psikiyatrik epidemiyoloji, ruhsal bozuklukların dağılımı, sıklığı, demografik özellikleri, etyolojik nedenleri konusunda sayısal bilgi sağlar. Çocuk psikiyatrisinde son 40 yılda bazı epidemiyolojik çalışmalar yapılmıştır. Epidemiyolojik çalışmalar tüm toplum, hastaneye başvuran - başvurmayanların içerirken, bu kadar kapsamlı olmayan klinik çalışmalar, hastaneye başvuran hasta çocuk grubu ile ilgilidir. Ülkemizde yapılan psikiyatri - poliklinik çalışmalarında erkek çocukların kız çocuklarına göre daha fazla başvurduğunu ve her iki cinsde de en yüksek başvurunun 7-11 yaşları arasında yapıldığı bildirilmektedir (1-7).

Yine yapılan araştırmalarda polikliniklere başvuran çocuklarda sıklıkla enürezis, konuşma bozuklukları, sinirlilik, zeka geriliği gibi belirtiler saptanmıştır. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1977-1979 yıllarında yapılan çalışmada çocuklarda görülen belirtilerden ilk sırayı %21.5 ile enürezis, ikinci sırayı %16 ile kekemelik ve bunları %12 ile zeka geriliği, %8.2 ile sinirlilik, %6.5 ile epilepsi izlemektedir (7). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1979 yılında yapılan çalışmada zeka geriliği ilk sırada yer almakta iken, sırasıyla enürezis, sinirlilik, korkular, konuşma bozuklukları izlemektedir. Tanrıöver ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ilk beş belirti enürezis, hırçınlık-sinirlilik-öfke, okul başarısızlığı, kekemelik ve konuşma geriliği olarak sıralanmıştır (4).

Çalışmamızda çocuk hastaların sosyodemografik özellikleri ve başvurma yakınmaları değerlendirilerek, Çocuk ve Ergen psikiyatristi bulunmayan yerlerde çocuk hastalarla karşılaşıldığında sınırların ne olacağını tartışmak amaçlandı.

MATERYAL VE METOD

Her çocuk için bir poliklinik kartı doldurulmaktadır. Erişkin psikiyatrisine ait tek poliklinik bulunduğundan çocuk hastalarla servisteki görüşme odasında görüşülmektedir.

Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi psikiyatri A.B.D.'da yapıldı. Çalışmaya Eylül 1993 - Eylül 1994 tarihleri arasında psikiyatri polikliniğine ilk kez başvuran 226 olgu alındı. Olguların poliklinik kartları tarandı. Poliklinik kartında olgunun sosyo-demografik özellikler, başvuru yakınması, kısa öyküsü, tanısı ve takibi hakkında bilgiler bulunmaktadır. Kartlardaki bilgileri derleyen bir form hazırlandı. Bu formlardan alınan verilerin istatistiksel analizinde yüzdeler hesaplandı, t-testi ve kıkare kullanıldı.

BULGULAR

Bir yıl içinde erişin psikiyatri polikliniğine 3-16 yaşlar arasında 226 hasta başvurmuştur. Bunların 97'si (%42.92) kız, 129'u (%52.07) erkektir.

Her iki cinsde en sık başvuru 12-14 yaşlarda yapılmakta, bunu 15-16 yaş grubu takip etmektedir. Yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımında anlamlı bir fark bulunmadı (P>0.05).

Tablo 1. Olguların Yaş Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
3-5	4	4.12	11	8.05	15	6.63
6-8	13	13.40	26	20.15	39	17.25
9-11	14	14.43	24	18.60	38	16.81
12-14	35	36.08	37	28.68	72	31.85
15-16	31	31.95	31	24.03	62	27.43
Toplam	97	100	129	100	226	100

$$\chi^2 = 5.874$$

Tablo 2. Olguların Kardeş Sayılarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tek çocuk	4	4.12	7	5.42	11	4.86
2 Kardeş	21	21.64	44	34.10	66	29.20
3 Kardeş	35	36.08	46	35.65	80	35.39
4 Kardeş	24	24.74	9	6.97	33	14.60
5 Kardeş	6	6.18	11	8.52	17	7.52
6 Kardeş ve Üstü	7	7.21	12	9.29	19	8.40
Toplam	97	100	129	100	226	100

$$X^2 = 16.594$$

Olguların %35.4'ü üç kardeşli olup birinci sırayı almakta, bunu %29.2 ile iki kardeşliler izlemektedir.

Bu sıra erkek çocuklarda korunurken, kızlarda ikinci sırayı dört kardeşliler almaktadır. Kardeş sayısı, psikiyatriye başvuruda önemli bulundu ($p<0.01$).

Tablo 3. Kardeş sıralamasının cinslere göre dağılımı

Kaçınıcı Çocuk	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Çocuk	31	31.95	56	43.41	87	38.49
2. Çocuk	41	42.26	36	27.90	77	34.07
3. Çocuk	10	10.30	16	12.40	26	11.50
4. Çocuk	9	9.27	5	3.87	14	6.19
5. Çocuk ve üstü	6	6.18	16	12.40	22	9.73
Toplam	97	100	129	100	226	100

$$X^2 = 10.256$$

Polikliniğe geliş sırası; %38.49'u ile birinci çocuk ilk sıradadır, bunu %34.07 ile 2. çocuklar izlemektedir. Erkeklerde bu sıra korunmakta, kızlarda

ise birinci sırayı %42.26 ile 2. çocuk almakta bunu 1. çocuk takip etmektedir. Kardeş sırası psikiyatriye başvuruda önemli bulundu ($p<0.05$).

Tablo 4. Ebeveynlerin Mesleki Durumları

Meslek	Anne		Baba	
	Sayı	%	Sayı	%
Ev Hanımı	200	88.49	-	-
Serbest Meslek	-	-	81	35.84
Memur	23	10.17	72	31.85
İşçi	3	1.32	37	16.37
Çiftçi	-	-	25	11.06
Emekli	-	-	11	4.86
Toplam	226	100	226	100

Annelerin meslek dağılımında birinci sırayı %88.49 gibi büyük bir oranla ev hanımlığı almaktadır. Babalarının mesleklerine bakıldığında, en büyük oranda serbest meslek ve memur oldukları

görülmektedir.

Olguların %73 gibi büyük bir kısmı il ve ilçede oturmaktadır. Psikiyatriye başvuruda cinsler arasında yerleşim yeri anlamlı bulunmadı ($p>0.05$).

Tablo 5. Olguların Yerleşim Yerleri

Geliş Yeri	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İl - İlçe	71	73.19	94	72.86	165	73.00
Köy - kasaba	26	26.80	35	27.13	61	26.99
Toplam	97	100	129	100	226	100

$$X^2 = 16.594$$

Tablo 6. Olguların Başvuru Şekli

Geliş Şekli	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ailenin İsteği	82	84.53	108	83.72	190	84.07
Konsültasyon	14	14.43	10	7.75	24	10.61
Adli Rapor	1	1.03	11	8.52	12	5.30
Toplam	97	100	129	100	226	100

$$X^2 = 8.191$$

Olguların büyük bir kısmı doğrudan ailenin kararı ile polikliniğe başvurmaktadır. Ancak kızlarda ikinci sırayı konsültasyon alırken erkeklerde rapor nedeniyle başvuru ikinci sıradadır. Çocuklar psikiyatriye istatistiksel anlamlılık derecesinde aileleri tarafından getirilmektedir. ($p<0.05$).

Başvuru yakınması dağılımında, enüresiz, zeka geriliği, davranış bozukluğu, kekemelik erkeklerde,

somatik, depresif ve konversif yakınmalar kızlarda daha çok görülmektedir. Aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$).

Olguların kontrole geliş sayıları 0-13 arasında değişmektedir. 177 (%78) olgunun hiç kontrole gelmediği, 49 olgunun ise en az bir kez kontrole geldiği bulundu. Gelen olguların kontrole geliş sayıları çok dağınık olduğundan istatistik değerlendirme yapılamamıştır.

Tablo 7. Olguların Cinslere Göre Başvuru Yakınması Dağılımı

Belirtiler	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Enüresiz	11	11.34	24	18.60	35	15.48*
Somatik Yakınma	20	20.61	10	7.75	30	13.27*
Zeka Geriliği	9	9.27	15	11.62	24	10.61*
Sinirlilik, Geçimsizlik	10	10.30	11	8.52	21	9.29
Davranış Bozukluğu	5	5.156	16	12.40	21	9.29*
Depresif Yakınma	11	11.34	6	4.65	17	7.52*
Konversiyon	11	11.34	6	4.65	17	7.52*
Kekemelik	0	0	10	7.75	10	4.42*
Psikotik Yakınmalar	7	7.21	3	2.32	10	4.42
Tik	3	3.09	5	3.87	8	3.53
Konuşma Gecikmesi	2	2.06	5	3.87	7	3.09
Hiperaktif Dikkat azlığı	1	1.03	4	3.10	5	2.21
Enkopresiz	0	0	5	3.87	5	2.21
Obs. Komp. Yakınma	1	1.03	4	3.10	5	2.21
Okul Korkusu	2	2.06	1	0.77	3	1.32
Masturbasyon	1	1.03	1	0.77	2	0.88
Yeme Bzk. Yakınmaları	1	1.03	0	0	1	0.44
Otistik Yakınmalar	0	0	1	0.77	1	0.44
Yakınma Yok	0	0	2	1.55	2	0.88

* p<0.05

TARTIŞMA

Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniğine bir yıl içinde toplam 226 çocuk hasta başvurmuştur. Bunların %58'ini erkekler %42'sini kızlar oluşturmaktadır. Ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda erkek/kız oranları 3/2-1/2'dir. Erkek çocuklar daha fazla psikiyatri polikliniklerine başvurumaktadırlar. Bu farklılık belirtilerin daha çok erkek çocuklarda görülmesine ve erkek çocuklar için yardım arayışının kız çocuklara göre daha fazla olmasına bağlanmaktadır (1,2,3,4,5). Bu çalışmada cinsler arası farkın daha az olması, başvuru yaşlarındaki farklılığa bağlı olabilir. Diğer çalışmalarda en sık başvurunun 7-11 yaşlarında yapıldığı bildirilirken polikliniğimize en sık başvuru 12-14 yaşlarında yapılmakta, bunu 15-16 yaşlardaki başvurular takip etmektedir. Yaş grupları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadı. Çocuk Psikiyatrisi olarak kurumlaşmayan bir kliniğe baş-

vuruların ileri yaşlarda olması beklenen bir sonuçtur. Erkeğin fizyolojik olgunlaşmasının daha ileri yaşlarda olmasına bağlı olarak daha çok belirti göstermesi ortadan kalkmaktadır (4). Benzer olarak yaş ilerledikçe kızların daha çok evlenme yaşına yaklaşması, onlar için de yardım arayışını artırıyor olabilir.

Polikliniğe başvuran ailelerin büyük bir kısmını iki, üç çocuklu aileler oluşturmaktadır. En yüksek oranda birinci çocuk sorunlu olarak getirildi. Bu iki bulgu daha önceki epidemiyolojik çalışmalarla uyumludur. Etaner ve Yurtbay'da 600 nörotik çocuk üzerinde yaptığı çalışmada, bozukluğun daha çok birinci sıradaki çocukta görüldüğünü bildirmektedirler. (6). Cinslere göre kardeş sayısı ve sırası erkekte aynı sıra korunurken, kızlar daha çok üç - dört çocuklu ailelerden gelmekte ve daha çok ikinci sıradaki kız çocuğu polikliniğe getirilmektedir. Başvuran hasta sayısı yetersiz olsa da böyle bir

sonuç kalabalık ailede ve ikinci sıradaki kız çocuğun, aynı konumdaki erkek çocuğa göre daha çok örselenmeyle karşı karşıya kalmış olmasına bağlı olabilir.

Annelerin %88.49'u ev hanımıdır. Bu sonuç A.Ü.T.F. Çocuk Psikiyatrisi bölümünde 1979'da başvuran çocuklara yapılan çalışma ile uyumludur (2). Aynı fakültenin 1992 çalışmasında bu oranın %66'ya düştüğü, bu sonucun annelerin işgücünün artmasına bağlı olduğu bildirilmektedir (5). Tarih olarak daha yakın olan 1992 çalışması ile bu çalışmanın sonuçları arasındaki büyük farklılık, kadınların çalışma gücündeki artışın aynı oranda Anadolu kentlerine yansımadağını gösteriyor olabilir.

Babaların meslek dağılımında en büyük oranın %35.84 ile serbest meslek olduğu ve bunu %31.85 ile memur babaların izlediği görülmektedir. Bu sonuç Tanrıöver ve arkadaşlarının İstanbul'da yaptığı çalışmanın sonuçları ile uyumlu, Avcı'nın Ankara'da yaptığı çalışmanın sonuçları ile uyumsuzdur (4,5). Bu durum polikliniğimize başvuran hasta popülasyonunun Ankara'dan çok İstanbul'un sosyal yapısı ile benzerlik gösterdiğini düşündürmektedir.

Olguların %84.07'si polikliniğe kendi istekleri ile başvurmuştur. Bu oranın yüksek olmasının nedeni bölgede çalışan doktorların ünitemizde Çocuk Psikiyatristi olmadığını bilmesi sebebiyle büyük kentlerdeki üniversite hastanelerine sevk etmesi ve iletişim organlarında artan sağlık programlarına bağlı olarak ailelerin doğrudan başvurması olabilir. Cinsler arasında polikliniğe başvurma da anlamlı bir fark bulunmuştur. Fark kızların daha çok konsültasyon erkeklerin adli rapor nedeniyle başvurmalarından kaynaklanmaktadır. Bunun nedeni somatik belirtilerin kızlarda, davranış bozukluklarının erkeklerde daha fazla görülmesiyle açıklanabilir.

Olguların %73'ü il ve ilçe merkezlerinde, %27'si kasaba ve köylerde oturmaktadır. Bu sonuç diğer çalışmaların sonuçları ile uyumludur (1,2,7).

Başvuru yakınması dağılımında ilk beş sırayı enürezis, somatik, zeka geriliği, sinirlilik-geçimsizlik, davranış bozukluğu yakınmaları almaktadır. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1977-1979 yılları arasında, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1992 yılında yapılan çalışmalarda kekemelik ilk beş belirti içinde bulunurken, somatik belirtiler ve davranış bozukluğu ilk beş belirti içinde bulunmamaktadır (5,7). Farklılık çalışmalardaki sayı farklılığından ve yaş ortalamasının farklı olmasından kaynaklanabilir.

Başvuru yakınması dağılımında, somatik, depresif, konversif yakınmalar kızlarda, kekemelik, davranış bozukluğu, enürezis, zeka geriliği yakınmaları ise erkeklerde daha fazla görülmektedir. Bu sonuçlar da diğer araştırma bulgularıyla uyumludur (8).

Polikliniğe başvuran hastaların kontrole geliş ortalamaları oldukça düşük bulundu. Bunu, kliniğin fiziksel olanaklarının yetersizliğine ve takip sırasında süpervizyon alınmaması nedeniyle özellik gösteren hastaların Çocuk Psikiyatrisi bilim dalı bulunan bir merkeze sevk edilmesine bağlanabilir. Buna rağmen sevk edilme önerisine karşı ekonomik nedenler ve büyük merkezlerdeki sağlık kurumlarının kalabalığı içinde üstünkörü bir muamele ile karşılaşılacağı endişesine, sık rastlandı. Özellikle çalışma sistemi bilinen kurumlar hakkında ailenin bilgilendirilmesine, sevk nedenlerinin açıklanmasına rağmen bu direncin sürdüğü gözlenmektedir. Ayrıca direncin önemli bir nedeninin sorunu küçümseme olduğu da ileri sürülebilir.

Sonuç olarak bir yıl içinde Çocuk Psikiyatristi olmayan bir kliniğe 226 ilk başvurunun olması bölgedeki Çocuk Psikiyatristine olan gereksinimi açıkça ortaya koymaktadır. Hastanın sevkine de sosyoekonomik nedenlerle güç olması, ülkemizde gelişmekte olan çocuk psikiyatrisi bilim dalının ileriye yönelik programları yapılırken Anadolu kentlerinin gereksinimlerinin gözönünde bulundurulması, sağlık ve refah düzeyinin yükselmesine önemli bir katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Erol N. Çocuk psikiyatrisinde demografik özellikler ve belirti dağılımı. Ankara Tıp Bülteni 1988; 10: 13.
2. Kürşad N. Çocuk psikiyatrisinde belirti dağılımı ve toplumsal özellikler. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, AÜTF, 1979.
3. Mc Lean. Recent advances in child and adolescent psychiatry in Canada. Psych J Univ Ottawa 1987; 12 (3): 144-149.
4. Tanrıöver S, Kaya N, Tüzün Ü, Aydoğmuş K. Çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuran çocukların demografik özelliklerini ile ilgili bir çalışma. Düşünen Adam 1992; 5: 13-19.
5. Avcı A. AÜTF Çocuk Psikiyatrisin kliniğine başvuran hastaların belirti dağılımı ve sosyodemografik özellikler. Yayımlanmamış Uzmanlık tezi, AÜTF, 1992.
6. Etaner U, Yurtbay T. Nörotik çocuğun kardeş sırasındaki yeri hakkında 600 vakalık değerlendirme neticeleri. II. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, İzmir; 1975: 33-36.
7. Sonuvar B, Yörükoğlu A, Öktem F, Akyıldız S. Hacettepe Çocuk Ruh Sağlığı Kliniğinde iki yıl içinde görülen çocukların demografik özellikleri. Psikoloji Dergisi 1982; 13: 33-39.
8. Garfinkel BD. Psychiatric disorders in children and adolescents. Philadelphia: WB Saunders Company, 1990.